

K R Ö N I K A

BERG 2017

Bergs krönika 2017

Årgång 74

Årets krönika presenterar i flera artiklar Bergs kyrka. Kyrkan har under århundraden varit en centralpunkt i bygden. Genom prästen förmedlades inte bara andliga betraktelser. Från altaret eller predikstolen var prästen dessutom en folkbildare och nyhetsförmedlare. Vidare var han statens förlängda arm i bygden med uppgift att redogöra för påbud och skyldigheter.

Nationens världsunika folkbokföring knäslattes under stormaktstidens början som ett sätt att kontrollera mänskliga resurser. Nu växte rote-systemet fram som en indelning av gårdar inför utskrivning av soldater. Rotarna skulle ha i huvudsak samma skattekraft och befolkningstal. Än idag användes rotebegreppet, även om dess ursprungliga funktion sedan länge är försvunnen.

Utanför kyrkobyggnaden möttes människor från socknens alla delar. Där förmedlades nyheter och skedde affärssuppgörelser. Kreatur bytte ägare, äktenskapsförbindelser knöts och ett och annat slagsmål timade. En stor del av bygdens karaktär går att återanknyta till kyrkan. Dess funktion som kulturbärare är oomtvistlig. Därför är det angeläget att framhålla restaureringen av Bergs kyrka som en viktig händelse i bygdens historia.

Berg i april 2017

Redaktionskommittén:

Marie Fogelström

Karl Johan Krantz

Torsten Persson

Omslagsbild: Fullsatt i Bergs kyrka vid återinvigningen i december. Foto: Smålands-posten. Sista sidan: Midsommarfirande i Lädja. Relief av Siri Derkert på Lilla Björka. Linnean växer i Hult. Sommarutställningen Tid Broderi på Lilla Björka.

Kören, för dagen ledd av Renée Henriksson, sjöng in våren på hembygdsgårdens trappa.

Verksamhetsberättelse 2017

Bergs hembygdsförening sammanfattar verksamheten 2017.

Året 2017 blev ett på olika sätt framgångsrikt år för hembygdsföreningen, dock med svårigheter att rekrytera nya styrelseledamöter. Den avgångna valberedningen har inte heller gått att återbesätta.

Aktiviteter under året

Sedan länge inarbetade rutiner följdes av trofasta medlemmar, vilket innebar att vårstämningen genomfördes, med avslutande traditionell servering av synnerligen välsmakande ärtsoppa. Valborgsmässoafton firades, som brukligt är, med bål, sång och tal till våren hållet av Cenneth Quick.

En alltmer uppskattad nyhet är söndagskaféerna på Lilla Björka, där hembygdsföreningen medverkade. Slättergillet avhölls i juli, som traditionen bjuder, med glädjande stort antal liar och räfsor igång i hembygds-

parken. Musik spelades och sedan ljud vällingklockan klockan 20.00 som signal att dagens id var över och gröt och annan förtäring väntade.

Även i år medverkade Bengt Ivar Peterson vid en uppskattad kyrkogårdsvandring, men denna gång vid platsen för "den gamla" kyrkan. Där hölls också tidigare i augusti, i samarbete med svenska kyrkan, en friluftsgudstjänst med ett 30-tal deltagare. När tiden var kommen gjordes vinterstädning och hamling av träd, och hembygdsgården fick vila sig till nästa år.

Bergveckan

Under Bergveckan bjöd hembygdsföreningen på två uppskattade arrangemang, liksom under förra året. Det stora kakkalasat, som ifjol blev lätt kaotiskt genom den enorma publiktillströmningen, hölls i år i strama tyglar och flöt utan problem. Ingvor Lundqvist och Barbro Ahl förtjänar speciellt hedersomnämmande för det väl planerade och genomförda arrangemanget.

Onsdagskvällens traditionella musikunderhållning bjöd i år trubaduren Peter Nilsson på. Rubriken på hans framträdande var "Taube i våra hjärtan" och drog en publik på runt hundra personer. Regnet hängde i luften och liksom vid tidigare år kunde arrangörerna andas ut några minuter innan underhållningen började.

De nyinköpta väffeljärnen kom till god användning under sommarens "söndagsöppet", med god besökstillströmning.

Bergs Krönika utkom, som den sjuttiotredje i oavbruten följd sedan 1944. Årets krönika uppskattades för trevliga och läsvärda artiklar, vid sidan av de traditionella om fastighetsaffärer, personnotiser och väder och natur. Samt med vackra bilder.

Valda

Under verksamhetsåret har styrelsen haft fem protokollförda sammanträden.

Styrelsen har bestått av följande ledamöter

Bengt Göransson, ordförande

Torsten Persson, sekreterare

Rolf Svahn, kassör

Övriga ledamöter: Erik Andersson, Emma Ahlander, Kennet Johansson, Sara Karlsson, Lars Nyvall, Ingvor Lundqvist och Torsten Tiedt

Suppleanter: Inga-Gun Andersson och Barbro Ahl

Många bergbor slöt upp till valborgsfirandet vid Bergs hembygdsgård.

Roteombud:

Björka/Herrgården	Barbro Ahl
Ernatorp	Kent Eng
Hjulatorp	Bertil Johansson
Holma/Ramsås	Stefan Gustafsson
Hult	Erik Andersson
Lädja	Torsten Tiedt
Lövthult	Ingvor Lundqvist
Rösås	Folke Johansson

Valberedning: Vakant

Slutord

Hembygdsföreningens tack till alla medlemmar, som medverkat i föreningens verksamhet, bestod i ett studiebesök i Nydala klosterkyrka och klostercafé. Karl Johan Krantz berättade mycket kunnigt och inspirerat om tillkomst och utveckling av klostret.

Barbro Ahl utsågs av sockenrådet till Årets bergbo för sitt arbete och engagemang i hembygdsföreningen.

Till sist vill styrelsen framföra sitt tack till alla de medlemmar som på olika sätt bidragit till föreningens verksamhet.

Biskop Fredrik Modéus och komminister Heidi Sydmark, tidigare präst i Berg, vid återinvigningen av Bergs kyrka.

Bergs kyrkan åter öppen

av Birgitta Hansson

Den 17 december 2017 återinvigdes Bergs kyrka som varit stängd på grund av mögelproblem i åtta år. Kyrkan var fullsatt vid festmässan.

Så satt vi där – Nils-Allan och jag och nästan trehundra andra förvånsfulla kyrkobesökare.

Klockorna ringde, flygeln var åter på plats liksom biskop, domprost och präster från olika håll. Orgel, trumpet och skön sång – precis som det ska vara i en kyrka.

Kanske tänkte vi lite på den vrede som väcktes när kyrkan stängdes. Och på hur vi startade ett upprop under Bergveckan 2010 som gav 700 namnunderskrifter. Det blev början på den långa kamp som många andra

Bergs kyrka var fullsatt, som vid en julotta förr.

Biskop Fredrik Modéus återinvigde Bergs kyrka efter renoveringen.

Nyskapad altarbärare och den gamla altarskivan.

Med högtidliga processioner ledda av biskop Fredrik Modéus återinvigdes Bergs kyrka. Sedan mögelp Problemen upptäcktes 2009 var det många som länge misströstad och trodde att kyrkan skulle förbli stängd.

i socknen sedan framgångsrikt förde och som nu lett till en öppen kyrka i Berg.

Men en dag som den 17 december 2017 är detta glömt. Mitt starkaste minne av den dagen är trots allt inte den högtidliga processionen, alla ord och alla toner utan alla besökarnas leenden och glädje över att kyrkan är öppen igen.

Och så tänkte jag förstås också lite på vad pastoralchef/operasångare Lars Gunnar Selinder lovade för många år sedan: "När Bergs kyrka öppnar igen, då ska jag sjunga!" Löften ska man hålla. Jag höll också mitt: "När Bergs kyrka öppnar igen och flygeln är tillbaka, då ska jag begära återinträde i Svenska kyrkan."

Stängd sedan 2009

Bergs kyrka stängdes i oktober 2009 på grund av stark mögellukt som bedömdes som hälsovådlig. Just att få bukt med möglet i golvbjälklaget har varit det primära vid renoveringen. Förutom nytt golv har kyrkan dessutom moderniserats med ramp, toalett, kapprum, kök och en "församlingshemsdel" längst bak i kyrkan. För att få plats har fyra bänkar längst bak i kyrkan lyfts bort.

Bilden är tagen i samband med en kyrkogårdsvandring på gamla kyrkogården.

”Nu vilja bönder bygga kyrka?”

av Karl Johan Krantz

”Ödekyrkogård” står det på skolskjutsskylten nere vid Bergs prästgård – vi sockenbor kallar väl platsen hellre för Gamla kyrkogården. Idag finns ingen kyrka vid Bergsjöns södra strand men i över 700 år var stället långt ifrån öde, för då låg sockenkyrkan på denna plats. Karl Johan Krantz ger oss en återblick.

I alla bygder har det funnits folk som haft det bättre ställt än andra. De ägde eller disponerade rikligare och bättre jord än folk i gemen. Rikedom räknades då i fasta värden samt livegna och kreatur.

Stora delar av Smålands jord hade begränsad bördighet. Sämre avkastning försvårade kapitaluppbyggnad och gav färre storbönder. Det innebar att ett begränsat frälse utvecklades främst i områden som hade relativt god avkastning.

God jordbruksmark fanns i allmänhet runt de medeltida sätesgårdarna. Ägarna hade därför ekonomisk kraft att kvalificera sig till något mer än vanlig bonde. Röjningsrösen i de marker som omger dagens plöjningsbara ytor visar omfattningen av den förhistoriska hävden. I takt med att gödslingsjordbruket vann mark, röjdes stora arealer från rösen. Samtidigt utvecklades olika former av växelbruk. De som gick i spetsen för förändringarna var folk som på olika sätt markerade sin särställning i förhållande till andra i samhället. De var litet förmer och ägde både kapital, folk och få. De stod för omvärldskontakter och hade ekonomi nog att våga satsa på nymodigheter.

Kyrkan markerade makt

Kristnadet var en sådan "nymodighet". Ny gud kunde förenas med de gamla genom att skapa ett särskilt hus för tillbedjan och kult. Det innebar inte att gamla sedvänjor sattes åt sidan. Istället kompletterades de med "det nya".

De första kyrkorna kom att bli paradbyggen finansierade av dem som hade makt och resurser. Genom kostsamma investeringar markerade byggherren sin särställning gentemot omgivningen. Då motsvarade ett stort trä- eller stenhus i anslutning till gården vad en BMW av värsta sorten uppkörd på garageuppfarten gör idag. Kyrkan blev en dåtidens överklassmarkör som förenade likasinnade över ytan.

Bergs kyrkobygge fick draghjälp

Den medeltida tiorädslagen omfattade folklanden Varend, Njudung och Finnveden. Dess kyrkobalk berättar hur ett medeltida kyrkobygge skulle krönas med viktiga inventarier. Kalk och korporale, mässshake, mässbok och ottesångsbok var jämte ljus på altaret och dopfunten avgörande för om kyrkan kunde vara i bruk. Den städslade prästen skulle inte vara drinkare eller doblare ej heller skörlevnadsman eller skökoman. Han skulle vara ren för att kunna tjäna gud.

I vad mån tiorädslagen påverkade kyrkobygget i Berg går aldrig att leda i bevis. Klart är emellertid att kyrkan byggdes tidigt under äldre medeltid, kanske vid 1100-talets mitt. När kyrkan stod färdig var det ett långhus med rakslutet kor. Ett torn byggdes också, men möjligen senare. Liksom kyrkorummet var tornet uppfört i sten.

Etableringen inom byn Berg med sitt frälseinslag är ett starkt tecken på att en bättre bemedlad jordägare i byn starkt bidragit, om inte helt

*Efter avslutat arbete
markerades kyrkans
utbredning genom
utlagda stenplattor.
Ett krucifix restes på
platsen för att mar-
kera det gamla koret.*

*Bengt Ivar Peterson håller
i kyrkogårdsvandring 2017
vid gamla kyrkogården..*

dominerat. Genom kyrkobygget markerade jordägaren sin öppenhet för nymodigheter. Genom att vara modern bröt han mot invanda seder och bruk. Samtidigt markerade han en samhörighet med andra likasinnade inom andra bygder. En stark draghjälp i sammanhanget var etableringen av Nydala kloster 1143. Det markerade ett stöd från såväl kungamakten som linköpingsbiskopen att andliga etableringsprojekt var av godo.

Gravkor för herrgården

Kyrkan byggdes av jordägarens arrendebönder, med biträde av inkallad stensakkunnig mästare. Skeppet och koret byggdes i ett sammanhang och möjligen tillkom ett torn senare. På sedvanligt vis var kyrkans fönster små och högt placerade. Vid en byggnadsbesiktning 1829 noterades att på kyrkans södra långsida fanns ett högt placerat mindre fönster med färgat glas i gult, rött, blått och grönt. Valet av byggnadsmaterialet sten ger intryck av att byggnaden skulle stå för "evärderlig tid" och dessutom kunna tjäna som fortifikatorisk anläggning.

En tradition att herrgården disponerade ett gravkor under altaret är ytterligare ett starkt belägg för stormannainflytande över kyrkobyggnaden. Bruket att jorda avlidna inom kyrkorummet var förbehållet välbeställda. Övriga grävdes ned inom den ingärdade gården runt kyrkan, möjligen med en markering av gravens läge. Vanligast var dock ett gravens enda markering var en svag upphöjning av marken. Den sjönk i sinom tid ned i takt med att såväl kistan som liket förmultnade.

Den vigda jorden var avgränsad mot omgivningen, oftast med en timrad "mur". Genom ett 1700-talspåbud skulle emellertid kyrkogården avgränsas på det sätt som Bergs gamla kyrkogård är idag, med en stenmur. Den synes ha tillkommit tidigt. I början av 1700-talet anges att den hade två öppningar vilka möjligen haft varsin stiglucka som ingång.

Valet av plats invid Bergsjön hör sannolikt samman med tidens kommunikationsleder. Vägförbindelsen mellan de två stora stråk i nord sydlig riktning gav möjligheter för byggherren att visa upp sitt storslagna verk för förbipasserande. Genom att låta gemene man deltaga i kyrkorummets verksamhet gjordes allmänheten till en del av gårdsherrens atmosfär och kontroll. Att sitta i bygdens dominerande persons byggnad upphöjde folket till lydnad. Den som levde upp till byggherrens villkor var välkommen.

Folkökning krävde ny kyrka

Under mer än 600 år tjänade kyrkan i Berg dels som gårdkyrka och sedermera som sockenkyrka. Folkökningen blev ett problem när alla inte fick plats i kyrkorummet. I enlighet med tidens sed föll även bergborna för det moderna kravet på stora och ljusa kyrkor. Underhållet av kyrkan eftersattes dessutom, vilket underlättade beslutet om att bygga nytt. Även om den nya kyrkplatsen låg två kilometer norrut skedde lokaliseringen på jord tillhörig Bergs herrgård. Sambandet mellan andlighet och inflytande var fortsatt starkt.

Den gamla kyrkan revs 1831 och tjänade till viss del som byggnadsmaterial till den nya. Kyrkporten återbrukades som sakristiedörr i den nya kyrkan och flera inventarier togs tillvara. Triumfkrucifix, dopfuntsfundament och begravningsvapen återfinns nu i dagens kyrka. På Smålands museum finns dessutom en magnifik madonnabild och ett rökelsekar. Samtliga objekt påvisar en medeltida kyrka med kapitalstarka bakgrundspersoner.

På hembygdsföreningens initiativ genomförde landsantikvarien en arkeologisk undersökning av kyrkoruinen 1947. Syftet var att belägga den gamla kyrkans omfattning. Efter avslutat arbete markerades kyrkan utbredning genom utlagda stenplattor. Ett krucifix restes på platsen för att markera det gamla koret.

Platsen för Bergs gamla kyrka präglas idag av en förunderlig lantlig frid.

Rökelsekaret.

När nya kyrkan byggdes i Berg

av Torsten Persson

Det tog 65 år innan beslut blev till handling, och att biskopen slog näven i bordet innan byggandet av den nya kyrkan i Berg blev av. I följande artikel berättar Torsten Persson, med stöd av tidigare krönikor, hur kyrkan kom till.

“När nya kyrkan byggdes i Berg.” Det är rubriken på första artikeln i Bergs krönika 1967, vilket råkar vara exakt 50 år sedan. Artikeln, skriven av dåvarande kyrkoadjunkten Ingvar Jonsson, är en synnerligen läsvärd berättelse om den mödosamma vägen för byggandet av en ny kyrka i Berg, från första förslag 1761 till den högtidliga invigningen 1835.

Avgörande beslut

Den 18 juni 1826 var Dagen B, som i Beslut. Då hade ”Stiftets Biskop, Ledamoten av Kongl. Nordstjerne Orden, En av de Aderton i Svenska Akademien Herr Doctor Esaias Tegnér” fått nog. Han hade då inställt sig vid allmän sockenstämma ”för att bringa till slutgiltigt afgörande och verkställighet en kyrkobyggnad, som alltför länge och under flere förevändningar tillblivit uppskuten.” Alltså: nog pratat, nu skall beslut om ny kyrka fattas. Punkt.

65 års planering

Och så blev det. Men vägen hade varit lång. Förslag om nybyggnad hade framförts första gången 1761, alltså 65 år tidigare, och 1788 fanns det färdiga ritningar. Det tog alltså 27 år. Förslaget blev gillat och stadfast av Gustaf III och därmed borde saken vara klar. Men inte – det var ofärdsår och nöd i vårt land, och byggandet av ny kyrka hade ingen hög prioritet. Så inget hände och frågan blev liggande.

År 1815 började det röra på sig, litet försiktigt. I Valborgsmässo-stämmans protokoll framförde kyrkoherden, att ”sedan fred var för Riket kungjord och ingen ofrid förmärktes... (församlingen) genast göra en början med kyrkobyggnaden..”. Han fick mothugg av ägaren till Bergs herrgård, brukspatron Lundblad. Han hade tunga argument mot ett

byggande. Det fanns bara 4000 riksdaler i kyrkokassan, och det får man ingen kyrka för. Folk har inga pengar och det kommer att behövas minst 10000 riksdaler – och ”hvar skall då återstoden erhållas... i desse penninglöse tider?” Frågan föll – ingen kyrka.

Gamla kyrkan utdömd

Året blir 1821 när biskop Mörner i Växjö stift aktualiserar frågan igen. Brukspatron Lundblad är beredd med synpunkter. I hans skrivelse stöter man på en intressant detalj: ”...fråga om uppbyggandet av den för 60 år tillförene (=sedan) utdömda och nu alltmer förfallna Bergs kyrka..”. Alltså kyrkan var redan 60 år tidigare utdömd! Man undrar – i vilket skick var den egentligen? En aning om detta får man längre fram.

Åter till brukspatron Lundblads skrivelse.. Var skall den nya kyrkan ligga? Ja, inte där den gamla ligger – platsen är för vattensjuk. Kyrkan behöver ligga på en ny plats och en sådan finner han lämpligt nog vara på ett område mittemot Bergs herrgård. Han försäkrar att han har inget egenintresse av detta, och erbjuder därför ett jordområde ”..som behöves till kyrkans uppförande med tornbyggnad, tillräcklig kyrkogård och stallplaner.. emot jag everderligen får gagna den gamla kyrkogården.”.

Frågan stupar till slut på oenighet om platsen för den nya kyrkan. Inget kyrkbygge nu heller och vad gör man? Jo, man lappar och lagar den gamla ruckliga kyrkan. År 1822 lagades taken på sakristian och sockenstugan eftersom de var i ”högsta grad bristfälliga”. Tre år senare var det dags igen: kyrktaket måste repareras, då ”det under regnväder nästan ingenstans är droppfritt.”

Platsen en svår nöt att knäcka

Så blev det 18 juni 1826. ”Stämman enas om att en helt ny kyrka måste byggas.” Det konstaterades att kyrkokassans tillgångar hade ökat till 8000 riksdaler, och det räcker till en ny kyrka, ansåg biskopen.

Men så var det frågan om var kyrkan skulle ligga. Ett förslag: vid Bredhult. Inte bra, ansåg biskopen – det var för långt från prästgården. Till slut enades man om ”att anlägga den nya kyrkan på Ingelstorps backe och Norra Björka egor”. Och den nya kyrkan skulle vara färdig 1832.

”Högvälborne Herr Grefven, Generalen och Commendeuren m.m. Tavast” ägaren till marken ”behagade utlåta sig, att han å begärda stället af Ingelstorps odlade jord upplåter tillräckligt plan till kyrka och kyrkogård”. I gengäld ville han att den gamla kyrkogården skulle röjas och göras bruk-

bar som åkerjord. Fast den blev aldrig använd som åker.

Så började arbetet. Organisation bildades, ansvariga för olika arbetsuppgifter utnämndes och sockenborna fick sig ålagda dagsverken. Det första de fick göra var att gräva brunn vid den nya kyrkplatsen.

Sedan gick det undan. Det beslöts att en sockenstuga skulle byggas vid den nya kyrkplatsen. Ritningar till kyrkan godkändes, med undantag för att ha valv, i stället för platt invändigt. Vidare beslöts om en "entreprenadauktion", det vill säga vem skulle få bygga kyrkan? Det fick så småningom en byggmästare Svensson från Växjö.

Protokoll från 25 oktober 1829 berättar så om det slutgiltiga: "Angående den gamla kyrkan fattades det beslut, att hon skulle stå orörd tills julhelgen är förbi men då vid första blifvande rifvas så fort stenen hinner till den nya kyrkplanen transporteras." Så var det med det – men hur gammal var då den gamla kyrkan? Gammal, mycket gammal, men ingen vet.

Prestigefulla sittplatser

Själva kyrkbyggnaden var en sak, men mer tillkom. Före kyrkvärden Johannes Persson, Bredhult erbjöd sig att skänka ett tornur, om han fick välja bänk i kyrkan för Bredhults gård. Det gick församlingen med på. Men sedan var det stolsindelningen och det var en knepig sak, för där kom prestige in i bilden. Till slut fick kyrkoherden uppdraget att dela upp församlingen i "stollag". För att undvika oenighet om vilket stollag som skulle ha vilken bänk, drog man lott om saken. Men damerna var oense var de skulle sitta, så bänkarna delades upp i en norrsida för männen och en sydsida för kvinnorna. Stor smälek drabbade den som satte sig fel.

Plats på främsta bänken på läktaren fick man betala för. Satt man där utan att ha betalt fick man böta motsvarande priset för en betald plats, vilket var 8 shilling per år.

Kyrkan skulle målas invändigt men när den togs i bruk 1831 var det inte gjort. Allmogen var tydligen bångstyrig, och betydande disciplin-svårigheter kan anas. Det var strängt förbjudet att prata affärer under pågående gudstjänst. Och vid utgångsversens spelande var det, i synnerhet från läktaren uppenbarligen buller och larm som blandades med kyrkosången: "... just det buller ..., hvilket Gud förklarar sig icke orka höra".

Orgelbygget drog ut på tiden. Först 1838 blev den byggd av en orgelbyggare vid namn Blomquist som skulle få 3 250 riksdaler för arbetet.

Församlingen skulle bistå med allt trävirke och spik samt "80 hvitmenade kalfskin", vilka förmodligen skulle användas till orgelbälgen.

Allmogens bångstyrighet i kyrkan kan avläsas i andra sammanhang. Man hade tydligen under lång tid blivit ovan att sjunga efter orgel, och i ett stämmoprotokoll från 1840 klagas över detta. "... oaktat förut gjorda påminnelser däremot, får man nästan jämt höra hur en del i församlingen ej det ringaste rättar sig efter orgelverket. ...I anledning därav beslutades att församlingen åtvarnas att ej omåttligt höja sin stämma, ty andakten ligger ej i de starka lungornas skrik utan i det fromma hjärtats stilla toner." Det gick uppenbarligen livligt till vid gudstjänsterna när församlingsmedlemmar försökte överrösta varandra utan att bry sig om orgeln.

Ringning så klockorna sprack

Men det var mer som bidrog till underhållningen. Klockringningen var tydligen ännu en möjlighet att visa sig på styva linan. Ett stollag skulle svara för ringningen varje söndag. Noggranna bestämmelser för ringningen måste införas, eftersom våldsam ringning kunde medföra att klockorna spräcktes. Trampade man klockan över den tillåtna gränsen fick man böta inte mindre än 32 shilling. Det hjälpte inte – söndagen näst före jul 1841 spräcktes mellanklockan. Stor uppståndelse och en man från Lövhult befanns ha ringt våldsamt med klockan "för att inför de andra visa hur pass han kunde."

Stämman beslöt att den skyldige fick välja mellan två alternativ: om han var villig att betala skulle församlingen bidra med en del av kostnaden för en ny klocka, men om det blev rättegång fick han stå för hela kostnaden. Den våldsamme ringaren erkände sitt brott och skyndade sig att acceptera församlingens erbjudande till uppgörelse. En ny klocka inköptes därefter från Hjortsberga.

Detta om den nya kyrkan i Berg. Den invigdes av biskopen 1835 och har sedan dess genomgått upprepade renoveringar. Den senaste i raden är den vi ser genomförd i nådens år 2017. Den sista?

Gustaf Andersson framför sitt hemman i Bjursjö.

Gustaf i Bjursjö

av Karl Johan Krantz

En del människor profilerar sig mer än andra. Trots detta går alla förr eller senare in i glömskans galleri. Gustaf i Bjursjö dog för 25 år sedan och närmar sig den tid då allt färre minns vem han var.

För många idag är Gustaf i Bjursjö bara ett namn bland andra. Men de som upplevt honom bär outplånliga minnen. Han var född i Bjursjö 1901 som barn till Anders Jonasson och Kristina Johannisdotter. De hade köpt gården 1891. Gustaf hade tre äldre systrar med gott rykte som väverskor. Som ende son kom Gustaf att driva gården vidare efter sina föräldrar och med god hjälp av systrarna. Gustaf avled i januari 1992. Om gården finns en fin artikel i Bergs krönika från 1999.

Boklörd granne

När familjen Krantz kom till Bråth 1975 hade säljaren sålt fastigheten till oss med fiskerätt i Bråthasjön. Det retade upp en och annan som ägde i fast mantal satt jord. För att bekräfta säljarens felaktiga förfaringssätt kontaktade de den boklärde Gustaf Andersson i Bjursjö. Han var den störste konsumenten av bokbussens litteratur av alla kategorier. Innan bokbussen inrättades cyklade han in till Växjö bibliotek med sockerlådan på pakethållaren, full med böcker i bägge riktningarna.

Gustaf var naturligtvis lagförfaren och klarade ut för frågeställarna att fisket var en rättighet för dem som med mantalsatt jord ingick i skifteslaget. Vår fastighet var då inte mantalssatt och hade följaktigen ingen rätt till sjön. Nu blev det aldrig ett problem för oss. Genom goda grannar fiskade vi på deras nåder. Vad vi lärde oss av det hela var att Gustaf i Bjursjö betraktades av omgivningen som allvetande. Han hade ett speciellt sätt att formulera sig och pratade stundtals som om det han sade stod skrivet i text. Hans skolgång var som alla andras i hans generation tämligen kort. Han bedrev emellertid självstudier och syntes vara intresserad av allt.

Som grannar träffades vi stundtals, om än inte regelbundet. När bilen passerade Bjursjö och Gustaf var ute, lyfte han alltid handen till hälsning utan att lyfta blicken. Hälsa skulle han oavsett vem det var. Folk bytte ju bilar "tak på släng" så det gick inte att hålla reda på vem som var vem. Och om man inte hälsade var risken stor att bli betraktad som högfärdig. I Gustafs värld var alla de som passerade sockenbor, och dem kände man. Den nya tidens ökade befolkningsomflyttningen påverkade inte hans sätt att vara.

Personlig integritet

Under de sjutton år som jag hade förmånen att stundtals samspråka med Gustaf begrep jag att hans integritet var stor. Han släppte inte folk in på livet. Särskilt tydligt blev det den gången i slutet på 1970-talet då en vittförfaren akvarellist fått Gustafs medgivande att på papperet dokumentera Bjursjö. Förutsättningen var dock att gårdens människor inte skulle avbildas. Akvarellerna kom att ställas ut på Smålands museum och Gustaf kom dit på vernissagen. Han fick då se att han och en syster gick i trädgården med lie och räfsa. Gustaf tog illa vid sig och sade till konstnären: "Jag hoppas att de där belätena inte föreställer några nu levande personer. Jag kallar detta brustet förtroende och vill inte ha något vidare

samröre med artisten.” Därefter lämnade Gustaf museet.

Tillsammans med kvarlevande systemen Ida skötte de gården på gammalt manér. Integriteten kunde för nutiden stundtals te sig underlig. Vid ett tillfälle hade Ida ramlat omkull. Gustaf ringde till närmaste grannen och bad vederbörande att “du som är van vid fruntimmer, kan du komma och hjälpa mig lyfta upp Ida”. Hans fostran var sådan att som man kunde han inte röra vid en kvinna hur som helst.

Uppskattad sutare

Ida dog flera år innan Gustaf. Plötsligt fick han lösa alla uppgifter själv. Vid ett tillfälle när vi fångat försvarligt mycket sutare i Bråthasjön fick vi för oss att åka runt och dela ut. Gustaf var inte hemma så vi lade två rejäla sutare på hans farstutrapp. Dagen efter ringde Gustaf och ...”tackade för den storartade gåvan som låg på min farstutrapp när jag kom hem klockan halv tio på kvällen efter dagens arbete i skogen. Det var ett kärkommet avbrott i den annars ensidiga kost som varubussen erbjuder. Nu har jag aldrig anrättat sutare tidigare så jag tog fram hemmets kokbok. Det är ju den käraste läsning jag har nu sedan Ida har gått bort. Där fanns inget recept efter sutare så jag anrättade det efter näbbgädda. Det blev utsökt gott.”

Under mina år med Gustaf hade han arrendator på jorden men vårdade skogen själv. Vare sig motorsåg eller skogsmaskin fick komma in på hans hävdvunna stigar. Han arbetade upp stormfällan för hand och lejde jordbruksarrendatorn att brossla ut virket med häst. Först när arrendatorns häst var borta och Gustafs ork inte räckte till fick maskinerna tillträde till skogen. Vid ett tillfälle kom vi att samtala om skogsföryngring där Gustaf givetvis hade sin egen uppfattning. Hans paroll var att...”min skog har för lång omloppstid för att tåla den ryckiga planering som präglar det ständiga bytet av länsjägmästare”.

Skogen hade han själv mätt upp. I hans efterlämnade papper fanns uppskattningar av virkesförrådet i gårdens olika bestånd. Ett omfattande arbete baserat på vad han hört och läst sig till. Parallellt med detta praktiserade han kartritning över områden som intresserade honom. Han lade ned mycket tid vid skrivbordet när ljuset inte medgav skogsarbete. Passerade man Bjursjö om kvällarna lyste inga lampor, om inte Gustaf behövde lyse. Istället strålade det blåvita ljuset från den svartvita TV:n ut genom storarumsfönstret. Det var ett kallt sken som skiljde sig från vår egen färgtv-apparat.

Gustaf ville inte gärna vara med på bild, men här syns han tillsammans med närboende i samband med rotevandring 1985. Från vänster Harry Danielsson, Ingvor Lundqvist, Peter Gustavsson (skymd), Torsten Persson, Gustaf själv och Sixten Persson.

Ett intresse som tog en stor del av hans fritid var bokbindning. Även detta hade han självstuderat sig till genom inlånad litteratur. Han tillverkade med egen hand de redskap som behövdes. Det inbegrep skärkistan där de sidor som skulle bindas fixerades. Andra inbindaramatörer har granskat Gustaf arbeten och funnit dem väl godkända.

Egna noter

En annan fallenhet som framkom vid genomgång av Gustaf eftrelämnade handlingar var hans musikaliska intresse. Under sextio- och sjuttiotalen delade Ello livs i Lammhult veckovis ut reklamblad. De var stencilerade bara på ena sidan. Sådana återfanns i ansevärd mängd efter Gustaf. Han slängde aldrig ett användningsbart papper. På baksidan hade han kopierat noter ur korallböcker och andra notsamlingar. Han linjerade själv upp papperet för notkopiering. För oss kan det verka oförklarligt men jag tror att Gustaf hade absolut gehör. Han kunde höra musiken när han läste noter. Kopierandet förstärkte den upplevelsen. Det är få förunnat att ha den förmågan och hypotesen att Gustaf besatt den ger hans allsidighet än större vidd.

Arvet efter Gustaf

Gustaf hade inga arvingar och flera aktörer var intresserad av hans fastighet. En del för den stående skogens skull, 13 000 skogskubikmeter, andra mer för fastighetens natur och kulturvärden. Men Gustaf förmådde inte bestämma hur det skulle bli efter honom. Stundtals uttryckte han önskan om att stödja miljövård och stundtals att backa upp kommunen biblioteksverksamhet. Men han bestämde sig aldrig. Hans miljöengagemang sammanförde honom med Lammhults skola som vid flera tillfällen röjde och slog igenväxande delar. Även Kronobergs slättergille engagerade sig under lång tid för att vidmakthålla ängsfloran på gårdens torp Sjöuden.

När Gustaf avled i januari 1992 initierade hans kusinbarn Sune Andersson i Vinninge tankarna på en stiftelsebildning för att i någon mån förvalta Gustafs idéer. Så blev fallet och från 1997 arbetar stiftelsen Gustaf Bjursjö med Gustafs arv.

Gustafs brev till skolbarnen

Under en tid var Lammhults skola engagerad i arbetet med kulturlandskapet i Bjursjö. Det spred sig till andra skolor, som kom på besök för att ta del av Gustafs ålderdomliga fastighet. Följande brev författade Gustaf 1985 till klass 3a i Rottne skola efter deras oanmälda besök i Bjursjö.

H

ej på er allesammans, flickor och pojkar i klass 3a!

Tusen tack för alla fina brev, och de tjusiga färgteckningar som ni bifogat! Tänk vad ni kan skriva bra, och teckna, redan i 9-årsåldern! När jag tänker på vad vi lärt i skolan när jag var 9 år märker jag vilken utveckling framåt skolan fått sen den tiden, men så är det ju också snart 80 år sedan!

Och nu när jag läst alla breven och beundrat alla fina teckningar, har jag sett att ni skulle vilja veta litet mer om den här gården, och om oss som har bott här. Händelsevis var jag inte hemma den dagen ni hade er utflykt här, så det var inte tillfälle för mig att direkt svara på de frågor som ni skulle vilja göra, men det bör väl kunna gå att lämna skriftligt svar hoppas jag. Gärna skulle jag vilja sända er varsitt brev, men vid närmare eftertanke finner jag att det skulle ta alldeles för lång tid innan ni alla fått personligt svar. När jag nu skriver ett gemensamt brev till er, gör jag kanske en del av er besvikna, och jag medger att jag inte fyllt de krav som artigheten ställer i detta fall. Kanske kan jag i någon mån bli ursäktad om det här enda brevet blir litet utförligare än vad jag annars hunnit skriva!

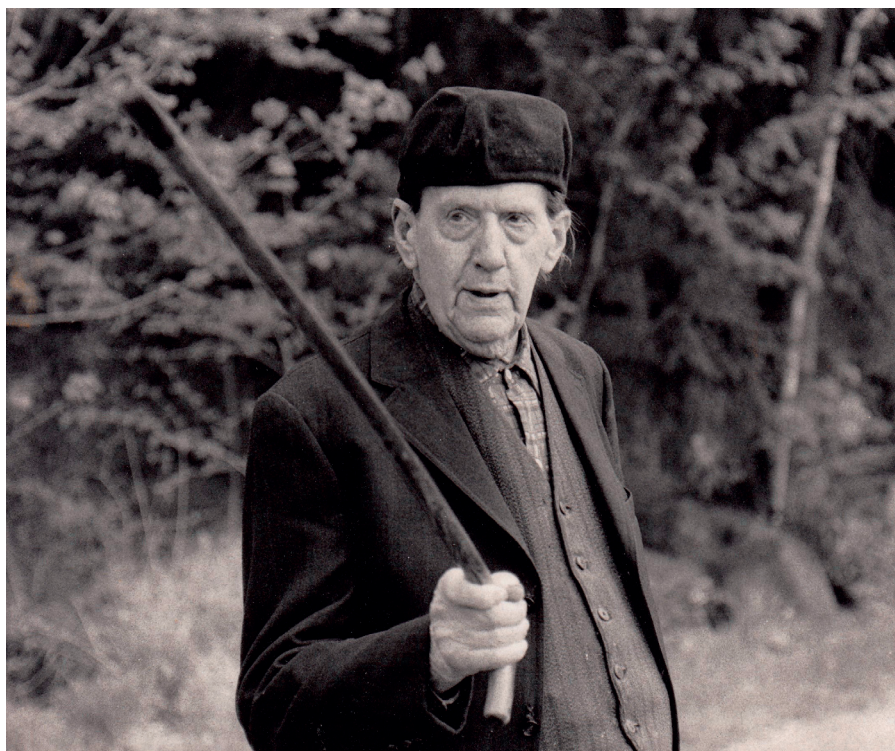
Gårdsnamnet Bjursjö är här i södra Sverige tämligen ovanligt. Jag känner endast ett ortnamn på Bjur, nämligen Bjurkärr, naturreservat på en ö i Åsnen. Här vid Bjursjö har säkert i äldre tider funnits lämpliga platser för bäverbyggnader i bäcken här som rinner genom gården, och utgör avlopp för Hacksjön, som är en av Mörrumsåns källsjöar. Gårdens areal är 64 hektar, varav 50 räknas som skogsmark....(en otydbar mening).

Ja nu vet ni namnet på gården. Mitt eget namn är Gustaf Edvin, med efternamnet Andersson. Namnet har jag efter min far, som hette Anders

i förnamn. Han var född i Vinninge här i Berg, men flyttade därifrån i ganska unga år till Gårdsby och bodde där hos sin äldre bror, som var bosatt i Gasslanda by, alltså inte så långt från era trakter. Här i Gasslanda hade de båda bröderna en snickeriverkstad och Anders, han som blev min far, lärde sig byggnadssnickeri, och som förman för ett lag "timmerkarlar" som de kallades, åtog han sig under många år byggnad av alla slags trähus, bostadshus och ladugårdar i Gårdsby och kringliggande socknar även i hemsocknen Berg. Han tröttnade dock så småningom på det ansträngande yrket och flyttade tillbaka till Berg för att bli bonde och skaffa sig en gård. År 1891 blev den här gården utbjuden till salu, och då köpte mor och far den. De gifte sig samma år, och flyttade hit på senhösten. Mor hette Matilda Christina, och var född i Ramsås. De köpte gården av två bröder Johannes och Karl Andersson, och köpesumman var 8300 kr. Priset ansågs vara billigt efter vad som sades, och jag instämmer gärna, när jag tänker på gårdens nuvarande taxeringsvärde, 501 000 kr.

*D*et var litet om gården och mina föräldrar, och nu kommer jag själv med i berättelsen. Jag är född 1901 och fyller i december alltså 84 år. Jag hade tre systrar, Hanna, Ida och Jenny. Hanna och Jenny är döda för många år sedan, liksom våra föräldrar, och det blev sålunda Ida och jag som till slut ärvde gården och tog hälften var. Och nu sedan min syster Ida för tre år sedan gick ur tiden, är jag ensam som ägare, och ensam att sköta alla göromål inne och utomhus. Jordbruket är ju bortarrenderat, men skogen kräver mycket arbete. I år gäller det för mig att slutföra röjning och påbörja gallring av självplanterad skog på de gamla igenlagda odlade mossarna. Sedan hästarna försvunnit ur jordbruksdriften...*(oläsliga ord)*.... också försvunnit, traktorerna och deras redskap köra fast i den lösa marken. Återstår alltså att låta skogen återta herraväldet där.

När vi hade gården i fullt bruk fanns det gott om djur här. Vi hade två hästar, ett tiotal kor och kvigor, några grisar i stian och ett 30-tal höns. Får hade vi också. Den byggnaden ni såg vidbäcken nedanför myrstacken, var fårens sommarbostad när de skulle vara ute på bete. Det var vår gamla vedbod som vi flyttade dit 1926 när vi hade byggt färdigt ladugården och andra nya uthus hemma på gården. Nu behövs den inte längre, så jag håller på att riva den som ni såg. För att hålla mössen i schack hade vi förståss katter, alltid minst två stycken. Skator hade bo i en av de stora lönnarna, och för att göra djurbesättningen komplett fanns det varje som-

Gustaf Andersson i berättartagen.

mar ett par eller tre familjer ladusvalor med bo inne på höloftet.

Nu råder tystnad och enslighet här. När jordbruket arrenderades ut avyttrades alla nötkreaturen till slakt, min sista häst, som jag haft i 19 år och som hunnit bli 25 år gammal, hade några år tidigare fått gå samma väg som korna. Får och hönsskötseln hade vi många år tidigare slutat med. När ladugården blev tom på djur försvann även skatorna och ladusvalorna från gården. Så sker alltid, tror jag, när en gård blir kreaturslös. Men tornsvalorna, som under minst 10 år varje sommar haft sitt bo i en holk på en uthusvägg strax utanför mitt köksfönster, kommer varje år som vanligt. Och nu har jag bara huskatten Cilla kvar som sällskap, och en katt som är så rumsren och snäll som Cilla, är inget dåligt sällskap tycker jag.

Några av flickorna ha skrivit om vad de tycker var roligast att syssla med när de ha fritt från skolan. Intresset för hästar är tydligen fortfarande på toppen bland flickor, den saken är inget att förvåna sig över. Jag vet av egen erfarenhet att man kan bli riktigt god vän med sin häst, och sköter den väl, så har man den trognaste och bästa kamrat som kan tänkas. Vid den tid jag började sköta jordbruket, alltså i början på 1920-talet, fanns det inga traktorer, de var väl knappast uppfunna då. Då fanns både hästar och oxar i bygderna. Så vi hade två hästar här på gården, och jag minns att jag tyckte bondyrket var bäst på hösten, när allt jäkt med slåtter och skörd var avslutad, och höstrågsfälten började lysa gröna. Då återstod endast höstplöjningen, och den vållade inga bekymmer när man hade ett par villiga och jämnagoda hästar framför plogen eller ådret. Med så goda arbetskamrater blev arbetsdagen aldrig enformig.

Någon särskild fritidshobby hade jag just inte, av den enkla anledningen att jag sällan haft någon fritid att räkna med. Mitt största intresse har alltid varit att läsa, när det kunde bli en ledig stund. Visserligen har jag under årens lopp skaffat mig en del egna böcker att läsa, men till allra största delen har jag anlitat biblioteket i Växjö för lån av litteratur. I yngre år kunde det hända att jag tog cykeln och trampade iväg den 3,5 mil långa vägen till Växjö för att låna böcker för studier två månader framåt. Beröende på den långa väg jag hade att färdas för boklånens omsättning hade jag tillstånd att behålla dem dubbel lånetid. Nu har tiderna förändrats. Vi har nu bokbuss från landsbiblioteket, och den kommer här förbi varje månad, och har hållplats här vid min stuga. Så nu har jag utan besvär tillgång till praktiskt taget vilken bok som helst som jag kan vilja läsa. Man behöver ju bara lämna ett beställningskort, så åtager sig biblioteket att skaffa den, även om den inte finns i Växjö, utan kanske måste rekvireras från ett annat, kanske mycket avlägset, bibliotek.

Det var roligt att höra att ni tyckte "trollskogen" var fin, men några troll fick ni inte se under er vandring där, läser jag i era brev. Och att trollen inte syntes till är inte något att undra över, för de har flyttat, har jag förstått. De trivs inte längre, det är för oroligt med det moderna skogsbruket. Den som förr kunde kallas självägande bonde har nu intet att säga till om i skogen. Nu regeras skogen av jägmästare, konsulenter, skogsvaktare, kontrollörer, planläggare, inspektörer och jag vet inte allt

vad för folk som kommer med bilar, flygplan och nu senast helikopter för att kontrollera, och fatta beslut om åtgärder. När sedan åtgärderna sätts in blir det ett fasligt oväsen när motorsågar och traktorer kommer igång. Jag kan förstå att skogstrollen vill försvinna när de får aning om vad som kommer att hända.

Enligt vad sagorna berätta (jag antar att ni också har läst "Bland tomtar och troll" och sett John Bauers trollteckningar) är trollen utrustade med otrolig förmåga att höra och se, och förflytta sig. Trollen i Domberget hade ju så god hörsel att de kunde höra gubben i månen nysa, och att lyssna på en motorsåg dagen i ända måste bli rent förödande för så goda öron. Och att skogstrollen skulle vilja snubbla omkring på ett markberett, söndertrasat och ofarbart kalhygge av jätteformat kan väl ingen tänka sig. Jag kan det inte. Nej, det har gått med trollen som med de fria svenska bönderna, det finns inga kvar.

Fgentligen har jag varit mer intresserad av skogen än av jordbruket. Vid den tid då jag tog över gårdens skötsel efter min far, det är i år 50 år sedan, var senaste modellen för skogsskötsel att sluta kalavverka och istället bygga upp, som det hette, "reserver av timmerskog med virke av högsta kvalitet". Det där tyckte jag lät bra, och jag anlidade under många år skogsvårdstyrelsens skogvaktare som utförde stämpling för gallringshuggning för att få så jämna och lagom slutna skogsskift som möjligt. Enligt den tidens skogslag fick endast verkligt dålig eller skadad skog kalavverkas. Jag sålde mycket skog de där åren genom gallringshuggning och skogen blev, efter vad som sades, i gott skick. Men så kom alla åren efteråt med svåra stormar som härjade illa i skogen, så att en del skogsskift blivit både glesa och ojämna.

Det har varit mycket avhandlat om troll och skog här i brevet och jag fortsätter med att sända med brevet en, så att säga, påtaglig hälsning till er från en skog som, ännu mer än den som nu växer förtjänar namnet trollskog. Det är träprov från lövträd som jag påträffade vid skogsdikning för en del år sedan. Det är grova stammar, kanske med 50 cm diameter, som ligga i skogskärren på omkring en meters djup i dyn. Skogsdiken görs ju bara 60-70 cm djupa, så jag behövde bara hugga ner litet i överkanten på stammarna för att få tillräckligt dikesdjup. Proven ni fått är alltså fått är upphuggna från ytlagret av träden. Vad det är för träslag har jag ännu inte fått veta, de flesta jag talat med gissar på ek, men i så fall torde det

vara en ektyp som inte växer här nu. Åldern kan ju bestämmas med C 14-analys, och lärda män har för mig berättat att sådana här trädfynd har en ålder av över 2000 år. Årsringarna (syns med förstoringsglas i skivor-
nas ändträ) ligga kolossalt tätt, och man kan ha anledning räkna med att träden var c:a 500 år gamla när de gick omkull och blev dränkta av kärddy och vatten.

Och nu får jag lov att sätta punkt för mitt skrivande, och vill bara till slut tacka er alla för de trevliga breven jag fått. Hälsa och tacka era klasslärare från mig, och säg dem att om det någon gång skulle bli tal om att göra en skolutflykt åt det här hållet så är de och ni alla välkomna åter. Hej då!

*Med vänliga hälsningar undertecknat av
Gustaf Andersson*

Gustaf i Bjursjö i samtal med deltagarna i rotevandringen 1985.

Sven Karlsson, stickehyvlare, förevigad av fotografen Hans Runesson.

Sven Post framför kameran

av Kerstin Haggren

"En stjärna framför kameran". Så beskriver fotografen Hans Runesson sitt möte med stickehyvlaren Sven Karlsson. Historien om Sven Post och de bortglömda bilderna som nu kan publiceras berättas av Kerstin Haggren, Ramsås.

Var bor du någonstans? Det är fotografen Hans Runesson som frågar. Vi möts på jobb vid Trummens strand en försommardag. Genom åren har våra vägar korsats åtskilliga gånger ute på uppdrag, han med kamera i hand och jag med penna och block.

Jag berättar att jag bor i Berg, i Ramsås, man svänger in där det står Holma.

– Där har jag varit och plåtat en gubbe för många år sedan, säger Hans. Och jag förstår direkt att det är hos bygdens "världskändis" Sven Karlsson med takstickorna han varit.

Några dagar senare ligger bilderna på mitt bord. Hundratals bilder på Sven Post, som han kallades. På spånhyveln i lagården med färdiga takspån staplade utmed väggarna. På det ångande brygghuset där träet kokades innan det hyvlades. Och bilder på hur Sven lägger de färdiga takspånen, kvadratmeter efter kvadratmeter, på tork i solen ute på åkern.

Bilderna är diapositiv, många med samma motiv för att säkra en bra bild. Som man gjorde före det digitala fotot där man får facit direkt.

– Jag tror inte att de är publicerade tidigare, säger Hans, men han minns inte säkert.

Ansedd nyhetsfotograf

Under decennier som frilansande nyhetsfotograf är det många människor han mött, höga makthavare så väl som vanligt folk. Hans är fortfarande aktiv som fotograf även om han som pensionär sällar hårdare bland uppdragen.

Han gjorde sig ett namn för bilden från nazistdemonstrationen 1985, där en kvinna höjde sin väska mot de unga nazisterna. Bilden blivit klassisk och banat vägen för fler spännande fotouppdrag.

Men det är framför allt människor som Sven, de unika och som har något att berätta, som han minns.

– Det är då man väcks till liv. När man får en intressant person, en riktig stjärna, framför kameran.

Han fascinerades av hantverket och Svens personlighet. Han hade mött honom i många sammanhang, Sven var nyfiken och sågs ofta där det hände något.

– Han älskade att dansa också. Vet du det? Och den där cykeln han hade... ja, han var väldigt speciell.

Hans Runesson gissar att det är 25 år sedan bilderna på Sven Karlsson togs. Sven själv är borta sedan länge, men tack vare ett spontan fråga kan vi publicera bilderna på honom och hans hantverk i årets krönika.

Stickehyvlaren på bilderna

Vem var då Sven "Post" Karlsson? Om man är petig så bodde Sven Karlsson aldrig i Berg. Gamla landsvägen är sockengräns och Björkeryd ligger

Logen var fylld av takstickor packade i buntar och mitt i stod stickehyveln.

som sista utpost i Ör socken medan grannhuset mitt emot tillhör Berg.

– Det var noga vem som skulle stå för fiolerna, så Sven och hans syster fick gå i Hylte skola i Ör. På vägen mötte de varje dag barnen från Geboda, som tillhörde Berg och gick i Matkull skola, tills någon kom på att det var bättre att de bytte, berättar Svens bror Sigurd Karlsson.

– Sven kände sig nog ändå mest som Bergbo, tror Sigurd.

Tillnamnet Post kom från att fadern Edvin var brevbärare i Berg under många år. Gården kom från modern Minas släkt. Edvin och Mina köpte den någon gång runt 1930.

– Det var dåliga tider och far var arbetslös. De resonerade så att om man har ett ställe med en ko och en gris så svälter man i alla fall inte ihjäl, säger Sigurd Karlsson.

Jordbruket räckte inte till

När det var dags för generationsskifte så var det självklart att Sven var den av de fem syskonen skulle ta över det lilla stället. Men snart blev tiderna sådana att man inte kunde försörja sig på ett litet jordbruk. Sven

provade på allehanda sysslor, bland annat arbetade han på barkstationen i Lidnäs. Men det passade inte Sven så väl att stå vid en maskin, konstaterar Sigurd.

Så kom Sven över över en stickehyvel på en auktion i Nedre Hylte.

– Han var nog lite entreprenör, men hade ingen erfarenhet av att hyvla stickor. Han fick lära av andra och med tiden fick han blick för hur det skulle se ut, berättar Sigurd.

Råvaran var kvistfri gran. Lättast var det att hyvla ”i saven”, men annars kokade han virket i bitar för att få materialet mjukt. Sen måste de hyvlade spånen läggas på tork.

Att hyvla takspån är ett gammalt hantverk, men på 1970- och 1980-talen då Sven var som mest aktiv var det också ett hantverk på utdöende.

Han gjorde sig ett namn, träffade folk från när och fjärran, och fick bland annat leverera takspån till Skansen i Stockholm. Arbetet utfördes på plats och det berättas att Sven som person var en större attraktion än takspånen som blev hyvlade.

Ett original för sin tid

Sven Post kan i alla bemärkelser kallas ett original. Klurig, men egen. Han var utåtriktad, men hade både vänner och ovänner. Det var inte alla som såg upp till hans hantverk. Men Sven var stolt över sitt och levde som han själv ville. När grannen tyckte han låg och latade sig på morgnarna, ordnade han en tajmer som tände lyset i ottan för att tysta pratet...

När vi flyttat till Ramsås lärde vi oss snart att Sven rätt som det var kunde stå mitt i köket. Han försvann lika snabbt som han kom, när ärendet var uträttat. Inga hej och inga hejdå.

I viktigt ärende

Tidigt en söndagsmorgon dök han upp, med en bunta takspån och skrädyxan i högsta hugg. Han pratade om både det ena och det andra, bland annat om när han gjorde rekryten och fick marschera vid kungliga slottet. För att illustrera det hela marscherade han taktfast över vårt köks-golv, flera varv.

Så småningom kröp det egentliga ärendet fram. Hade inte vi en pojke som kunde vara intresserad av att ta över stickhyveln? Vi förstod inte varför han tog upp frågan förrän långt senare, när Sven var borta. Troligen grunnade han på en efterträdare för att han vid den här tiden fått besked om sin sjukdom.

Sven kokade träet för att kunna hyvla det. Sen lade han stickorna på tork i solen.

Sven Karlsson dog 2003, strax innan han skulle fylla 80 år.

Hyveln finns inte kvar i bygden. Den såldes tillsammans med Svens övriga bohag på auktion hemma på gården.

För evigt stickehyvlare

Efter Svens död funderade syskonen på vad det skulle stå på hans gravsten. Det var inte i tiden att sätta ut titlar, men Sven skulle dela gravsten med sin syster som dog redan 1963 och som stod som "barn-morskan Febe Karlsson". De ville att det skulle harmoniera med det, men Sigurd var tveksam: skulle det verkligen stå lantbrukare?

– Jag föreslog att det skulle stå "stickehyvlaren Sven Karlsson" och så blev det.

Göran Pehrsson i Ernatorp har liksom sin far Lars-Johan satsat på får.

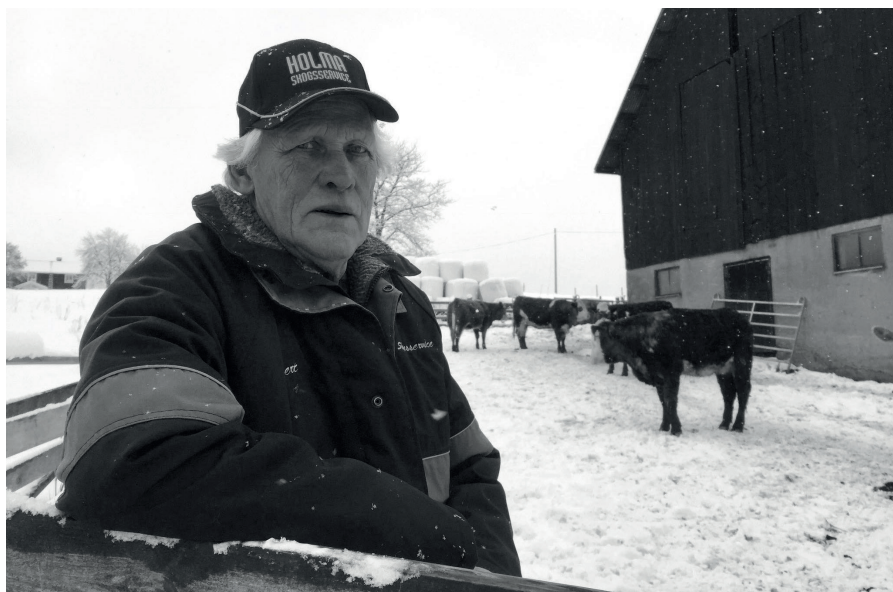
Var tid har sitt foder

av Marie Fogelström

Mänsklig syn på djur och produktion har förändrats under åren. Avkastning har länge fått styra utan att djurens reaktion på näringsrika fodergivor beaktats. De tre erfarna djurhållarna Ewert Ericson i Holma, Göran Pehrsson i Ernatorp och Gunnar Skogström på Bergs Säteri reflekterar genom Marie Fogelströms penna.

Bergs socken har hyst många trägna odlare under årens lopp och hyser ännu några idag. Tre av dessa som vi idag kan se ute på åkrarna är "Göran i Ernatorp", "Ewert i Holma" och "Gunnar på säteriet". Alla tre är upp-vuxna med arbete kring alla de olika djurslag man traditionellt har haft i ett lantbruk, även om de efter hand specialiserat sig lite olika.

Alla tre är fyrtiotialister och har alltså varit med under de förändringar

Ewert Ericson i Holma är numera "dräng" åt sonen Peter som driver jordbruket.

som skett i foderhanteringen från 1950-talet och fram tills i dag. Ett av de mest betydelsefulla teknikutvecklingsstegen var när man fick tillgång till skulltorken; "...en revolution rent jobbmässigt", menar Göran. Ewert är av samma åsikt och tillägger att det även innebar en avsevärd kvalitetsförbättring, eftersom man kunde börja höskörden tidigare och därmed få upp näringsinnehållet i fodret.

Höet viktigast

Höet, ja, det är det naturliga fodret till våra gräsätande vänner och att få ihop tillräckligt med hö så att djuren klarar vintern har varit den alltigenom dominerande utmaningen för varje lantbrukare över tid. För en betraktare vid sidan av, känns det i dag som det bara "rasslar till" ute på åkrarna och så ligger de vita rundbalarna klara, innan man hunnit säga ordet "sommar". Men för inte så länge sedan sträckte sig insamlandet av foder över större delen av växtsäsongen.

Väderleken är alltid viktig för odling men var särskilt betydelsefull innan skulltorks- och ensilagebaletekniken uppfanns – fick man inte höet torrt eller om det torkade bort, kunde det få svåra konsekvenser för djurhållningen.

Så snart väderleken tillät fick korna börja äta på fjolårsgräset tills det nya kom igång och växa och på eftersommaren (vissa år så sent som in i oktober) kunde de äta av "groen", det vill säga återväxten ute på vallarna.

I första hand gick man på kvantitet så att fodret verkligen skulle räcka, menar Göran. Så länge man hässjade höet medförde det givetvis att kvaliteten påverkades ett ogynnsamt väderår på ett helt annat sätt än idag. Möglet har exempelvis alltid varit en trogen följeslagare. För att försöka åtgärda mögelangrepp kunde man salta på det. Å andra sidan kunde det yttersta skiktet på hässjan vara alldeles svart men undertill var det grönt och fint, berättar Gunnar.

Örtrikt ängshö

Ewert i Holma minns att han som 13–14-åring med hjälp av sin mamma Siri, slog allt gräs runt gården och i vägrenarna med lie. Allt skulle tas tillvara. Ängshöet var "fint" i dubbel bemärkelse, både vad gäller grovleken på stråna och näringsinnehållet – det var rikt på näring för det utgjordes av många olika örter. Detta hö gav man ofta till småkalvarna.

Fram till början av 60-talet skördade Ewert höet med häst men senare kom traktorn in i bilden. När man in på 1970-talet började kunna göra löspressade balar och köra in dem tidigare tack vare skulttorken, började kvaliteten också bli allt bättre.

Förutom höet åt korna även foderbetor, fodermärgkål, spannmål och havrehalm. Fodermärgkålen höll sig saftig och grön långt fram till vintern för den tålde minusgrader. Betorna kunde malas till strimlor som kallades betmassa och halmen skars/klipptes ner till "hackelse". Både betmassan och halmen hällde man melass över för att göra det smakligare. Spannmålen gavs inte hel utan som "gröpe" vilket var en aning mer finmalt är "kross".

Foderkonsulter gav råd

Göran i Ernatorp påpekar att korna generellt var mer tåliga förr, de levde dubbelt så länge på 1960-talet som nu för tiden. Idag är utfodringen av mjölkor en hel vetenskap. Med tanke på att de drivs så hårt behövs förstås en ständig tillförsel av energi och byggnadsmaterial. Ewert minns att särskilda foderkonsulter gav råd om foderstaterna till korna och det handlade om att ge färdigblandat foder med tillskott av till exempel soja. Dessutom kunde man blanda i egen spannmål som komplement. När man började övergå från att fodra korna med hö till ensilage märktes en

Gunnar Skogström höll grisar i lite större skala förr. Nu är det nötkreatur som gäller.

tydlig ökning av mjölmängden. Ensilaget är dels mer energirikt men även mer smakligt och kanske går det lättare att "få ner" eftersom det är fuktigt.

Bristsjukdomar

För kornas del är det viktigt att särskilt de nykalvade inte får för mycket kraftfoder. Då kan de drabbas av acetonemi som märks då andedräkten luktar speciellt och att de tappat aptiten. Socker används som botemedel, berättar Ewert, och om man inte åtgärdar det fort så kan det gå snabbt utför för kossan. Juverinflammation är ett annat hot mot mjölkorna – det botas med antibiotika. Kornor kan även råka ut för förlamning orsakad av kalkbrist och för att åtgärda ger veterinären en kalklösning direkt in i blodet på kon.

På 1960- och 70-talet hade man fortfarande flera av de traditionella husdjuren på sin gård; någon eller några grisar, höns, en häst eller två, förutom mjölkorna. Fåren var inte särskilt vanligt förekommande då men Görans far, Lars-Johan i Sörskog, började hålla får i större skala vid denna tid.

Hönsen utfodrades med värfoder men fick även säd, i första hand tröskspill. När det var säsong gick de ute och betade också.

Grisarna fick "bynke" som var det fina spillet som blev kvar på "slinnet" efter höet, de fick kokt potatis, av de små och de av lite sämre kvalitet som inte användes i hushållet. Rovor och mjöl åt de också. Gunnar på säteriet, som fött upp grisar i lite större skala på 1970- och 80-talen, använde då mer speciella foderprogram. Han fodrade dem med färdigfoder som blandats hos tillverkaren. Detta innehöll till 90 procent korn samt fodervete, soja och mineraler. Uppfödning i mer "intensiv" form kräver noggrannare foderstat eftersom man vill ha en särskild tillväxt för bästa avkastning. Foderprogrammen är särskilt beräknade och resulterar också i mindre foderspill. För att föda upp en egen hushållsgris behövde man inte vara så noga.

Ett gissel för en grisbesättning är om den skulle drabbas av salmonella. Har man otur kan smittan komma med det färdiga fodret från fabriken om de inte är noggranna med hanteringen. För Gunnars del gick det bra och han slapp denna sjukdom i sin besättning. Det som också kunde bli kritiskt var när strömmen gick så det inte gick att hålla fläktarna igång. Då kunde det lätt bli för varmt för grisarna inomhus och det mårde de inte bra av.

Vilande arbetshäst kunde få problem

Hästarna fick vanligtvis hö och halm och havre. Förr kunde de få "rässling", det vill säga agnar som blivit över vid tröskningen, med melass över, berättar Gunnar. Efter att under en tid ha fodrat med kraftfoder i pelletsform har han sedan 25 år tillbaka återgått till att fodra med havrekross och mineraler. Grunden är förstås höet men i dag fodras det i form av ensilage.

Förr i tiden var det ju så att en arbetshäst verkligen arbetade. De gjorde av med mycket energi under en dag i skogen eller ute på åkrarna och behövde få extra tillskott, utöver höet, för att orka med. Det kunde bli så mycket som 8 kg havre på en dag. Problemet var att om de sedan stod still och fick vila några dagar fick de inte lika mycket att äta och dessa stora variationer i fodergivorna kunde orsaka korsförlamning hos dem. Hade man tur (och skicklighet) att hästarna inte drabbades av detta var det ändå viktigt att tänka på att leda upp dem ordentligt innan de skulle ut i arbete igen, berättar Ewert. Idag är gisslet för hästarna den besvärliga fången. Vad det egentligen orsakas av verkar de lärde tvista om, men det lutar åt att det är en ämnesomsättningsstörning som skapar problem i hovar. Det som triggar igång besvären tros vara att de fått för rikligt med

foder – kanske kan man se det som en vällevnadssjukdom för hästarna. Efter en period av intensiv marknadsföring av diverse färdigfoder, gärna i pelletsform, för hästar, har till och med de stora fodertillverkarna gått tillbaka till källorna och inleder sina Goda Råd Till Djurägaren med påpekan-
det att grunden är alltid ett grovfoder av bra kvalitet – det vill säga hö!.

Fåret är väl det tamdjur vi människor har låtit vara "sig själva" ganska länge in i modern tid. De har fått beta ute under växtsäsongen och fodrats med hö och löv under vintrarna. Göran berättar att pälsfåren här hos oss betäcks på hösten och lammar sedan kommande vår. Vi har inte som tradition att äta lamm på våren, utan man väntar med slakten till efter betessäsongen då djuren har ätit upp sig. Många utländska fårraser, däremot, är brunstiga året om och följdaktligen finns det tillgång till svenskt lammkött även på våarna. Dessa djur drivs dock hårt under uppfödningen; tackorna får fri tillgång på kraftfoder och lammen får inte vara ute och beta utan äter också kraftfoder.

Tillbaka till enbart grovfoder

Även som fårägare kan man erhålla råd gällande utfodringen och Göran har provat att följa några av dem. Det gick ut på att tackorna skulle få en massa tillskott innan lammningen och det kunde handla om bland annat soja. Snart visade det sig dock att fåren inte tålde allt detta protein och drabbades av förlamning (precis som hos korna botades detta genom kalciumtillskott). I dag har Göran i stort sett helt gått tillbaka till att bara fodra med hösilage och fåren mår mycket bättre nu. När det gäller antibiotikaanvändningen i besättningen är den nästan nere på noll. Tackorna kan, precis som korna, drabbas av juverinflammation och det måste motverkas fort för annars blir juvret förstört och då är det bara avlivning som återstår. Får tackan bara ett lamm är hon inte i riskzonen, då kan hon till och med adoptera ytterligare ett lamm, men får hon tre egna lamm är risken för inflammation i juvret större.

Betet är även viktigt för pälskvaliteten och att kunna sälja fina lammskinn betalar sig minst lika bra som köttet. Om betet är dåligt och av dålig kvalitet blir pälsen vaddig och trist. Ullen, däremot, är det inte så stor avsättning för även om det har testats med att t.ex. använda den som miljövänlig isolering. Göran berättar att hans far själv provade med att isolera varmvattenberedaren hemma med fårull. Värmen hölls men en pikant doft spred sig ganska snart i huset...

Vad ligger bakom det ensamma träkorset i Lädja?

Drängen i Lädja

av Torsten Persson

Det står ett ensamt kors i ett stenrör i Lädja Faxagård. Ingen vet något om det, men det har initialer och årtal. Kan någon i läsekretsen hjälpa till att lösa mysteriet?

Det tog ett tag innan vi, som nya i byn, blev färdiga att utforska omgivningarna. Många stigar att vandra fanns det, många husgrunder av gamla torp att stöta på fanns det också.

Men det som vi en söndagförmiddag i slutet av 1970-talet stötte på var något helt nytt. Vi strosade på en liten stig i utkanten av Lädja by. Den ledde in i skogen och gick jäms med kanten av en rätt brant slänt på ena

sidan och med en porlande liten bäck på den andra. Efter någon hundra meter stannade vi, överraskade. På den vänstra sidan av stigen stod ett prydligt kors, knappt en meter högt. Det var något medfaret men hade tydligt läsbar text. Det stod "I.A.S. 1664". Vad var det?

Drängens kors

Vi hörde oss för med de gamle i byn. Några visste inget om korset, men en man gjorde det. "Jojo, det var drängen i Faxagården, han som bröt nacken av sig..". Mer än så visste han inte, men enligt sägnen hade det gått till så, att drängen hade suttit på hölasset när höet skulle köras in. Slänten var brant, hölasset välte, drängen ramlade av och bröt nacken.

Mer än så gick inte att få fram. Men kyrkböckerna då, fanns det inget i dem – man hade ju årtalet? Nej, det gick inte, för kyrkböckerna och hela kyrkarkivet hade brunnit vid den stora branden i Ormesberga år 1786. Så den okände drängen förblev okänd.

Men en sak kan vi inte förstå. Rätt många år senare gick vi förbi platsen där korset stod. Där stod fortfarande ett kors. Men nu var det ett nytt kors, med samma text men nu hade det fått ett tak av korrugerad plåt. Och nu var det så dags – när vi forskade litet grundligare i saken dök det upp ett namn. Det var frun i gården på vars marker korset stod. "Elsa visste nog", fick vi höra. Som sagt – då var det så dags – Elsa Hörberg fanns inte mer.

Så nu finns två frågor obesvarade.. Vem var drängen som bröt nacken 1664. Och vem satte dit ett nytt kors i slutet av 1900-talet?

Men det finns kanske en tredje fråga: är det hela ett påhitt? Och i så fall – varför? Det lär vi aldrig få veta.

EFTERSKRIFT

Det idoga letandet efter drängen och korset i Lädja gav delvis resultat. Så nu vet vi vem som tillverkade korset som det står idag. Det var Uno Bengtsson i Faxasgården som såg till att det tillverkades, och hans son, Bengt Bengtsson som sedan satte det lilla taket över. Däremot vet vi fortfarande inte vem som reste korset som stod där tidigare. Och vem drängen var som bröt nacken lär vi aldrig få veta.

Väder och natur

av Erik Andersson

En torr inledning på väderåret, men en sällsynt blöt avslutning. Erik Andersson i Hult har följt naturens växlingar.

Januari

Det gångna året slutade milt, disigt och snöfattigt, nederbörden mest i form av regn. Under julhelgen storm utmed Hallandskusten. Tiden kring trettonhelgen som vanligt kallt, med högttryck över hela landet. Runt syd- och västkusten åter stormar med översvämningar, i norra Sverige sträng kyla med -40°C . Den 6:e hade Berg 17 grader nattkyla. Till följd av barmark var det fina isar på 12–15 cm till alla sportfiskares fromma.

Väderläget oroligt i hela Europa. Meterdjupa snömängder i Italien med lavinfaror, ett skidhotell förflyttade sig tio meter. Grönsaksodlingar i Frankrike skadades av kylan. I mitten av januari kallt i Algeriet och t o m snö i delar av Sahara.

Men här i våra lugna bygder inga större sensationer, mest barmark och endast 22 mm nederbörd.

Februari

Halva månaden rätt kall och stadig, med minusgrader även dagtid. Småsnöade lite tidvis. Det största snödjupet bara åtta centimeter, knappt tillräckligt för skidåkning.

Den 14:e inleddes en mildare period som varade månaden ut, vid middag nämnda dag var det åtta plusgrader. I övrigt var hela dygnstemperaturen på plussidan. Till och med fåglarna inledde sina vårsånger. Från Norrlands kustland rapporterades hela 15 plusgrader. De sista dagarna kändes än mer vårliga, då många gäsflockar flög mot norr. Även ormvråkar och sånglärkor iakttogs. Helgasjön låg isfri den 26:e.

Den samlade nederbörden endast 34 mm.

Mars

Vinterns mesta snöfall under första veckan, 12 cm till allmän glädje för barnen. Efter den 10:e vårligt och barmark igen. Vårfåglarna anländer titt och tätt: stare, bofink, ringduva, morkulla, rödhake och trana. Fortsatt

Billy Averskog hämtar timmer med sin häst.

milt och vårligt, alla sjöarna blev isfria. Våra trädgårdar lyste redan av snödropp och krokus. Gäss och tranor ropde från fälten och tras-tar sjöng i den ljumma kvällen. Nederbörd endast 39 mm.

April

Månaden inleddes torr och rätt varm utan någon nederbörd. Förarbetet med vårgödsling och harvning kom igång så stilla. Sip-porna började som sig bör att lysa i ängsbackarna. Efter den 13:e och resten av april betydligt kallare med

Maj bjöd på snöbyar och nattfrost.

tidvis snö och hagelbyar. Både vårbruket och blomningen utvecklades sakta. Särskilt under påskhelgen omkring den 15:e ofta blåst och endast

några få plusgrader även dagtid. Den 25:e kom en decimeter snö som låg kvar några dagar. Men lagom till Valborg kom lite sol och värme tillbaka. Sammanlagd nederbörd bara 25 mm.

Maj

Ett ovanligt torrt och mestadels varmt väder tog form. Vårbruket kom snabbt igång. Här i Hult harvades och såddes hela arealen den 4 maj. Ett väldigt dammoln drog fram efter ringvälden på kvällen. Den 6:e var marktemp. uppe i 25 plus-grader. Den 8:e och fem dagar framåt ett hastigt väderomslag med snöbyar och nattfrost. Den 9:e 4,5 minusgrader. Enligt SMHI hade en plats i Svealand sin kallaste majnatt sedan 1947.

I slutet av maj började torkan kännas av till följd av utebliven nederbörd och höga temp. mellan 20–27 plusgrader. Tre små regnskvättar var det enda som föll under månaden. Hägg och fruktträd blommade rikligt och björkskogen inte att förglömma. Tornsvalorna njöt under de ljumma kvällarna. Sommarens skönaste tid var inne. Fågelsång och blomsterprakt var fullödiga i våra ängar. Efter två snöfattiga vintrar å rad lär grundvattnet ha varit det lägsta på flera årtionden, enligt SMHI.

Endast 5,8 mm regn kom under hela maj månad.

Juni

Naturens rop efter regn hörsammades, under andra juniveckan föll omkring 100 mm i samband med åska. Efter regnperioden följde några normala veckor. Vallskörden bärgades med gott resultat tack vare solsken och blåst. Fruktblomningen verkade gå dåligt under den svala regnperioden. Knott och mygg tycks heller inte ha trivts efter en så torr maj med nattfrost och därtill en så regnrik försommar.

Riklig nederbörd föll med 129 mm.

Juli

Det blev ingen högsommarvärme denna månad, bara hälften av dagstemperaturerna översteg 20-gradersstreck. Däremot var markerna rätt torra i slutet av månaden på grund av litet nederbörd. Sista dygnet kom det mesta regnet, 17 mm till följd av åska. Under första veckan som oftast Bergveckan infaller i var väl vädret rätt skapligt. Nätterna var klara och kalla men under eftermiddag drog ofta lokala åskväder förbi. Svamp och bär gynnades inte av torkan.

Nederbörden blev 32 mm.

Små färgrika under i naturen.

Augusti

Det växlande vädret från torka till regn som dominerat denna sommar fortsätter, det skiftar månadsvis. Augusti blev den blöta varianten, bara tio dagars uppehåll. Största mängden regn föll den 3:e med 27 mm då åska drog in över Berg. Även natten till den 19:e kom 20 mm. Därefter några stabila dagar med solsken. Tröskorna började dåna i byarna och rätt mycket korn skördades under veckan som kom. De senaste regnen var gynnsamma för särskilt höstens trattkantareller. Tre vuxna och två småflickor plockade 40–50 liter i en och samma grandunge på två timmar.

Den 31:a augusti avslutades här med 17 mm regn. Från Hestra i NV Småland rapporterades denna dag 52 mm.

Hela månaden gav 130 mm.

September.

Rätt varmt höstväder och milda nätter, ingen nattfrost. Potatis och trädgårdsblom höll sig gröna hela månaden. Äppelskörden var dålig på

många håll. Rätt mycket regn under första veckorna, kantarellerna trivdes gott, men den otröskade säden blev stående allt för länge, till glädje för vildsvinen.

Fält och betesmarker mycket blöta av nederbörd. Omkring den 10:e kom 30 mm i ett svep. Sista veckan skönt Brittssommarväder – den sista skörden av vall och spannmål togs in.

Sammanlagt föll 78 mm regn.

Oktober

De första veckorna milda med mycket regn och blåst, särskilt 2:e och 10:e.

Den 5:e tillfälligt svaga gynnsamma vindar, då skedde tranornas stora flyttningsdag. Närmare 2000 tranor passerade Lädjabygden under middagen, mest i stora plogformationer på 100 individer men även smågrupper av 50-tal. Det är alltid storslaget att se dessa jättefloccar och framför allt höra deras rop under den blåa hösthimlen. De ville liksom tacka för året som varit.

Den 19:e inleddes en kallare period med den första nattfrosten och mycket blåsväder. Särskilt under sista veckan. I Norrland är vintern redan kommen med kyla och snö. Tiden mellan den 22-25 kom därtill 34 mm regn hos oss.

83 mm regn under oktober.

November

Första veckan milt för årstiden, dimmigt och lite nederbörd. Den 11:e höstens första snöfall som smälte till kvällen. Från 12:e-22:e kallare med en del natt-frost. Sista veckan mildare och massor med regn, 40 mm. Den 7:e ett mindre norrsken. Nederbörd i smält form 85 mm.

December

Första veckan milt med barmark men efter den 11:e hände något. Det började snöa natt efter natt i 6 dygn, även dagtid ibland. Den 16:e var snödjupet 33 cm här i Berg. Snöplogen gick nästan dagligen. Eftersom

Nederbörd under 2017 i mm:

Januari	22.2
Februari	34.2
Mars	38.9
April	25.8
Maj	5.8
Jun	129.3
Juli	31.6
Augusti	130.0
September	78.2
Oktober	83.3
November	85.4
December	100.3

Totalt 2017: 765.0 mm.

Vårliga marker i Lädja.

vägbanan var ofrusen följde mycket grus med ner i diket. Problemet var inte slut där.

Söndagen den 17:e skulle Bergs kyrka återinvigas , man väntade minst 100-talet bilar. De få parkeringsplatser som fanns till förfogande skulle snöröjas samt hela den gamla skolgården. Marken därunder var gräsbevuxen och ofrusen. Det skulle senare visa sig att den tillfälliga parkeringen bar urdåligt. Högtidsdagen kom och man körde fast i det lösa markskiktet, till mångas förtret.

Efter allt ståhejet med snön så var den lagom till jul helt bortsmält. Allmänt blidväder, ösregn och blåst gjorde slut på det roliga. Nyårsafton slutade med tät dimma. Nyårssmällarna hördes men kunde inte ses.

Efter all snön och regnet både före och efter jul var sjöar och bäckar överfulla och många av de stora åarna var lika bräddfulla som efter vårfloden.

Sammandrag av alla slags nederbörd var jämt 100 mm i smält form.

Hänt i Berg 2017

Händelser i Berg under året som gått, i stort och smått.

Januari

1 januari. Kyrkklockorna ringer okontrollerat mellan midnatt och klockan nio på morgonen. Systemet i ofas efter utebliven nyårsringning.

6 januari. Traditionell trettondagsjakt i Bråth, Bjursjö och Slätthult. Stort antal grisar i rörelse men inget skjutet.

27 januari. Två lodjur observeras i Grönelid av trovärdig person. Synes ha varit hona och unge.

28 januari: I Smålandsposten publiceras en debattartikel från Bergs sockenråd, på uppdrag av sockenstämman, om problemen kring kontanthantering.

Besked från församlingen att renoveringsarbetet vid Bergs kyrka försetts.

Februari

5 februari. Bergs älgskötselområde sammanfattar älgjakten vid sammanträde i bygdegården. Totalt fälldes 19 vuxna och 25 kalvar inom hela området.

9 februari. Bergs skytteförening avhåller årsmöte och planerar istandsättning av skjutbanan.

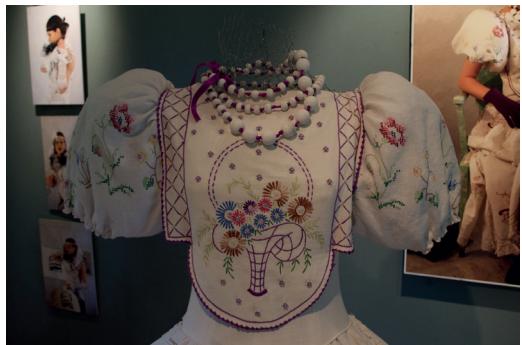
Mars

1 mars. Bergs rödakorskrets sammanfattar det gångna årets verksamhet vid sitt årsmöte i Bygdegården. Som ordförande fungerar vice ordföranden Inger Skogström

11 mars. Ordföranden i Stiftelsen Elin Wägners Lilla Björka, Birgitta Hansson, tilldelas Hyltén-Cavalliusmedaljen i silver för sitt idoga arbete med Wägnérminnena.

24 mars. Lösa objekt i Bergs kyrka packas inför förestående restaurering. De flyttas därefter till lagerutrymme i Lammhult.

26 mars. Bergs hembygdsförening avhåller under trivsamma former sitt årsmöte. Styrelsen förnyngas kraftfullt genom inval av Emma Ahlander i Espenäs.

Korona visade utställningen TID BRODERI på Lilla Björka under sommaren. Gamla korsstygnstavlor, kaffedukar m m hade tagits tillbara och gjorts om till dessa vackra kläder.

28 mars. Naturvårdsbränning genomförs av länsstyrelsen på Bjursjö sjöudd i närvaro av styrelseledamöter ur stiftelsen Gustaf Bjursjö.

April

17 april. Skytteföreningen har arbetsmöte på skjutbanan för att få den godkänd av polismyndigheten.

Kommunfullmäktiges ordförande i Växjö, Bo Frank, avtäckar Siri Derkerts relief i Lilla Björkas trädgård.

Maj

3 maj. Polismyndigheten ger skytteföreningen guldstjärna för genomförda förbättringsarbeten och godkänner skjutbanan för fem år framåt. Vallen har grävts om och fått nytt ytlager. Vidare har avspärningar mot omgivningen satts upp. Dessutom har antalet tavelställ minskats ned av säkerhetsskäl.

7 maj. Säsongens första föreningskafé arrangeras på LillaBjörka med ett 45-tal gäster. Vårdar är Bergs skytteförening, Bergs hembygdsförening och Stiftelsen Gustafs Bjursjö. Ytterligare kafésammankomster anordnades därefter första söndagen i juni, september och oktober.

13 maj. Siri Derkerts relief till åminnelse av Elin Wägner avtäckts i trädgården i LillaBjörka av kommunfullmäktiges ordförande Bo Frank. Reliefen ägs av familjen Derkert och är deponerad på Lilla Björka

Juni

14 juni. Kraftfullt åskväder över Bergs distrikt. Nedslag i Lädjaområdet

Peter Ericson med barnen Emil och Agnes i traktorparad från Holma.

Maria Bjurström med flera bjöd upp till dans vid Bergveckans fest..

förorsakar driftstörningar på el, tele och bandburen kommunikation.

23 juni. Midsommarfirande vid Lädjasjöns strand med klädd stång i närvaro av stort deltagarantal och förvånade utbytesstudenter. Midsommarfirande är synnerligen speciellt för Sverige.

24 juni. Bergs Scoutkår anordnade sedvanlig midsommardagsfestlighet vid scoutstugan och denna gång kom midsommardagen för första gången på flera år med vackert men inte för varmt väder. Publiken kunde njuta av Alva Skarps sång och se Växjöortens folkdanslag dansa. Traditionsenligt var det fika med olika kringlor som scoutföräldrarna bakat. De 160 besökarna kunde också roa sig på allehanda vis. Naturligtvis blev det också dans runt midsommarstången.

Juli

1 juli. Bergveckan startar med alla traditionella evenemangen. Lilla Björka har vernissage på sommarutställningen med talrika besök.

4 juli. Stiftelsen Gustafs Bjursjö har ett trettiotal besökare på presentationen av äldre fångstmetoder.

5 juli. Musikafton i hembygdsgården med sång av Peter Nilsson på temat "Evert Taube i vår hjärtan".

6 juli. Stora kakkalaset i hembygdsgården, under ordnade former.

12 juli. Feminismens idéer presenteras av ordföranden i Feministiskt initiativ Gudrun Schyman på LillaBjörka med ett stort antal åhörare

28 juli. Slåttergille i hembygdsgården med 27 deltagare med liar och råfsor. Efter avslutat arbete trakterades slåtterfolket på sedvanligt sätt med gröt och smörgås.

Augusti

2 augusti. Förutvarande statsrådet Pierre Schori föreläser om "varaktig fred" på LillaBjörka inför fullsatt kyrkstall.

6 augusti. Friluftsgudstjänst på Bergs gamla kyrkogård med ett trettiotal deltagare

26 augusti. Rotevandring under Bengt Ivar Petersons ledning på gamla kyrkogården.

September

8 september. DM i nattorientering anordnas i Lädja av OK Norrvidarna. 300 orienterare deltar i regnet. Arrangemanget får beröm för att vara välorganiserat.

Getterna i Lädja tar sin egen väg.

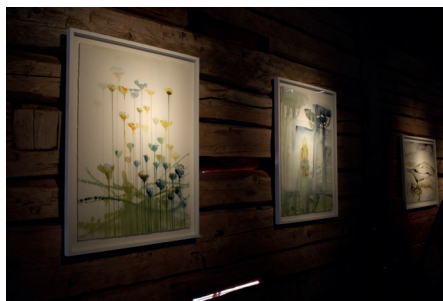

Caltexmacken andas 1950-tal och var öppen för besökare under Bergveckan.

Traktorer av äldre sort på rad vid bastan i Holma under Bergveckan.

23 september. Bergs hembygdsförening uppmärksammar personer som under året gjort en särskild insats i föreningens arbete genom att resa till Nydala kloster. Där presenteras anläggningen av Karl Johan Krantz som är väl bevandrad i platsens historia, varefter föreningen bjuder på skaffning i Nydala café.

Konstutställning i Sörskog. Barbro Ahl och Anna-Carin Lindqvist i fina hattar. Manda Zanier bakom disken i gamla affären. Magnus Wernersson redo för start i mopedrallyt.

Oktober

16 oktober. Älgjakten startar inom Bergs älgskötselområde. Under de två första veckorna sköts femton vuxna älgar och fem kalvar. Flera välutvecklade tjurar föll.

29 oktober. Bergs sockenråd utser Barbro Ahl till årets Bergbo för hennes ideella insatser inom hembygdsrörelsen. Vid sockenstämman omväljs Lars-Erik Persson till sockenrådets ordförande.

November

3 november. Äldermansgille i Lädja under muntra former.

25 november: Holma jaktlag firar 60-årsjubileum.

December

9 december. Bergs Röda korskrets arrangerar sedvanligt luciatåg med bygdens barn som aktörer. Vålgörenhetsauktionen inbringar cirka 8 000 kronor under ledning av auktionisten Mats i Håknahult.

Barbro Ahl utsågs till Årets Bergbo för sitt fina arbete i hembygdsföreningen.

Samma dag arrangerade Holma och Bergs jaktlag tillsammans vildsvinsjakt med gott resultat. Ett trettiotal jägare fällde sex vildsvin.

17 december. Under högtidliga former återinvigs Bergs kyrka under ledning av biskop Fredrik Modéus. Hans predikan tog sin utgångspunkt i att Johannes Döparen var en avvikande person som störde ordningen. Biskopen menade att vi alla har behov av avvikande personer som påminner oss om hur vi skall bete oss. Lammhults kyrkokör sjöng underledning av Elisabeth Wallin. Kyrkan var fullsatt med cirka 300 personer. Efter akten utspisades alla med en kostlig snittbuffé.

25 december. Första julottan på ett decennium hålls i en nära nog fullsatt Bergs kyrka. Förrättningen leds av Erik Sidenvall vid Växjö stiftskansli. Hans lättsamma predikan föranleder dragningar på smilbanden. Lena Hoel och Anders Aldén bidrog med stämningsfull sång och musikframförande på cello till flygelackompanjemang.

31 december. Under nyårsnatten snöar det rejält med trafikbekymmer som följd. Det nya året möts av en bygd insvept i vitt.

Stipendiaterna är från vänster Evelina Aldén, Emmie Nordell, Marcus Skogström, Christoffer Gustafsson och Johan Larsson.

Magnussonsstipendiet 2017

Den 15 oktober 2017 delade Stiftelsen Torsten och Maria Magnussons minnesfond ut 100 000 kronor till ungdomar som studerar efter gymnasiet. Stiftaren Inge Magnussons far växte upp i Aneboda socken och hade en stark känsla för sin hembygd. Efter föräldrarnas bortgång närde sonen Inge tanken att hedra sina föräldrar genom att till en stiftelse överföra ett kapital för att stödja ungdomars utbildning. Stiftelsen registrerades år 2007 och uppdraget att förvalta kapitalet gavs till dåvarande

Bergs församling inom Aneboda pastorat. Årligen utdelas fem stipendier på vardera 20 000:- till ungdomar från bygden för att bisträcka dem i deras eftergymnasiala studier. Vidare finns ett belopp årligen avsatt för diakonala stödsatser. De utdelade beloppen är avkastningen av stiftelsekapitalet. Stiftelsen står under tillsyn av länsstyrelsen i Skåne län, som årligen granskar förvaltningen. 2017 delades stipendiet ut för tionde gången. Det innebär att 50 ungdomar delat på totalt en miljon kronor, pengar som kunnat stötta deras studier

Vid årets utdelning i Aneboda kyrka överlämnade stiftelsen stipendier till:

Marcus Skogström, Berg, för studier till sjuksköterska

Emmie Nordell, Aneboda, för studier i juridik

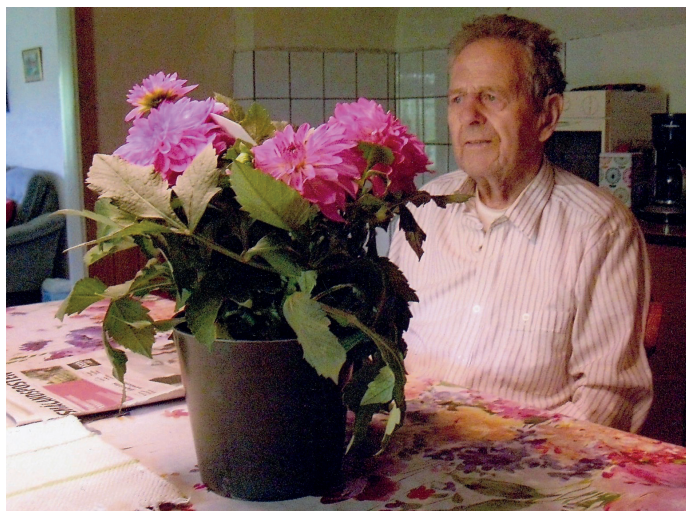
Johan Larsson, Aneboda, för studier till scenkonstnär

Evelina Adén, Asa, för studier till yrkesvägledare

Christoffer Gustafsson, Aneboda, för studier till arbetsterapeut

Efter utdelningen trakterades stipendiaterna och anhöriga med en kostlig buffé i Aneboda bygdegård. Allt under närvaro av donator Inge Magnusson och hans hustru Åsa Magnusson.

*Erik Gustafsson
i Rösås, var
född 1919 och
socknens äldste
manliga invånare
vid sin död.*

Personnotiser 2017

Uppgifterna är hämtade från Skatteverket och Svenska kyrkans kyrkogårds- och fastighetsförvaltning.

Födda

Gustav Ove Melker Persson, son till Emma och Henrik Persson, Berg Sösdala, född den 12 maj.

Albert Knut Idris Lindström Gehrman, son till Malin Gehrman och Peter Lindström, Ernatorp, född den 19 juni.

Winston Erik Olof Einvall, son till Janina och John Einvall, Berg Björkhaga, född den 26 juni.

Teara Pia Macaulay, dotter till Siobhan och Niklas Macaulay, Berg Förgätmigej, född den 26 juni.

Signe Ruth Kajsa Bloom, dotter till Tina och Thobias Bloom, Ingelstorp Planen, född den 14 juli.

Eva Dolores Åhman Löthgren, dotter till Agnes Åhman och Robert Löthgren, Berg Fiskaregård, född den 21 oktober.

Döda

23 januari: Bertil Karlsson, Furuledet, född den 16 april 1926.

7 februari: Erik Gustafsson, Rösås, född 15 juni 1919.

23 april: Ninna Larsson, Slätthult, född den 15 november 1939.

28 april: Kurt Eriksson, Lövhult, född den 29 juli 1929.

12 september: Marinette Edlund, Lädja, född den 14 november 1945.

21 oktober: Irène Rosenquist, Bergs herrgård, född 28 mars 1917.

29 oktober: Agneta Ericson, Håknahult, född den 21 juni 1940.

5 december: Jan-Olof Ahl, Berg, född den 7 maj 1937.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg 2017

Anita Algotsson, Mellbystrand, tidigare Hjulatorp, född den 14 mars 1942, död den 19 mars 2017.

Rune Andersson, Tolg, tidigare Lädja Knapagård, född den 8 juni 1923, död den 6 maj 2017.

Marianne Emanuelsson, Rottne, tidigare Rösås, född den 8 februari 1934, död den 3 februari 2017.

Kurt Lindholm, Lammhult, tidigare Lädja och Asaryd, född den 12 maj 1935, död den 7 juli 2017.

Befolkningssiffra

Bergs gamla församling, numera distrikt, hade vid årsskiftet 468 invånare. Äldsta manliga invånare var Sivert Karlsson, Bråt, född den 2 maj 1927. Äldsta kvinnlig invånare var Inga-Maj Rohlin, Grönelid, född den 6 augusti 1919.

Sålda fastigheter 2017

Uppgifterna är hämtade från Lantmäteriet

Berg-Söreskog 2:1. Säljare: Veronika Ingolf och Patrik Anderberg. Köpare: Henrik Thörne och Veronica Wihman. Pris: 1 575 000 kronor.

Rösås 1:9. Säljare: Elisabet Hedvig Annette Lundbergs dödsbo. Köpare: Astrid Stiernblad. Pris: 800 000 kronor.

Bredhult 1:5. Säljare: Veimar Samuelsson. Köpare: Nicklas Strangenberg och Jennie Björk. Pris: 650 000 kronor.

Berg 4:2. Säljare: Piotr Smolarek och Pawel Rosinski. Köpare: Maurice Bode. Pris 580 000 kronor.

Ernatorp 3:3. Säljare: Anna Persson. Köpare: Peter Lindström. Pris 3 245 000 kronor.

Bergs-Söreskog 1:8. Säljare: Anna Liisa Westman. Köpare Mats och Marie Lundgren. Pris: 380 000 kronor.

Berg 7:1. Säljare: Gösta Karlssons dödsbo. Köpare: Lennart och Birgitta Sand. Pris 1 650 000 kronor.

Bergs-Björka 2:10. Säljare Bertil Nord. Köpare: Jonathan Dahl. Pris: 550 000 kronor.

Ernatorp 3:5. Säljare Helena Gustafsson. Köpare Simon Gate och Karin Kamp. Pris 2 700 000 kronor.

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2017	1
Bergs kyrka åter öppen av Birgitta Hansson	4
“Nu vilja bönder bygga kyrka?” av Karl Johan Krantz	7
När nya kyrkan byggdes i Berg av Torsten Persson	11
Gustaf i Bjursjö av Karl Johan Krantz	15
Gustafs brev till skolbarnen	20
Sven Post framför kameran av Kerstin Haggren	26
Var tid har sitt foder av Marie Fogelström	35
Drängen i Lädja av Torsten Persson	41
Natur och väder 2017 av Erik Andersson	43
Hänt i Berg 2017	49
Magnussonstipendiet	57
Personnotiser	58
Sålda fastigheter	60

Pris: 75 kr

ISSN 0281-912

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247

Krönikan tillhandahålles genom:

Bengt Göransson

Rolf Svahn

Lädja Trulsagård 3

Härlöv Skräddaregård 4

360 30 Lammhult

342 92 Alvesta

tel: 0472-750 27,

tel: 0472-420 94

070-5477954

Alla årgångar av krönikan
från 1944 och framåt finns
att köpa.

De tre senaste till åsatt pris
och tidigare årgångar för
20 kr.

Hela upplagan från 1944
för 800 kr.